

Professor Ivar Arnljot Bjørgen 70 år

TEKST

Hilmar Nordvik

Hroar Klempe

PUBLISERT 1. januar 2005

En nestor i norsk psykologi har fylt 70 år. Da Psykologisk institutt ble opprettet ved Norges lærerhøgskole i Trondheim i 1967, ble Ivar A. Bjørgen den første ansatte. Siden har han spilt en sentral rolle i dets utvikling fra et enkeltmannsforetak til å bli det største instituttet ved NTNU med hundre ansatte.

I 1964 ble Bjørgen dr. philos. med avhandling «A re-evaluation of rote learning». Her presenterte han en holdning som kom til å prege hans forskning senere. Han benyttet de strengeste vitenskapelige metoder i form av eksperiment og kvantitative målinger. Men resultatene benyttet han til å kritisere de mekaniske teorier om læring som den eksperimentelle forskningen hadde inspirert til, særlig representert ved Clark Hull. Bjørgen mente at disse teoriene aldri ville kunne fange inn det essensielle ved menneskelig læring. Hans radikale tolkning var at når mennesket i det hele tatt lærer noe under den strengeste eksperimentelle kontroll, er det fordi mennesket bryter reglene og betingelsene. Menneskelig læring lar seg simpelthen ikke kontrollere og

styre slik forskerne hadde trodd. Mennesker vil alltid søke mening og prøve å forstå, var Bjørgens konklusjon. «Søken etter mening» ble hans første formulering av hva som karakteriserer læring hos mennesker. Senere kom utvidelsen «ansvar for egen læring». Når mennesker søker å finne og skape mening er det uttrykk for at de selv tar ansvar, på sine premisser og ut fra sine forutsetninger. Etymologisk betyr ansvar «gjensvar». Det er via dette gjensvaret at læringen skjer; og ingen kan spares for å gjøre arbeidet selv uten at det går ut over læringsresultatet. Bjørgen har skrevet en rekke bøker og artikler om emnet.

Ivar A. Bjørgen kom til å rette et sterkt kritisk søkelys mot pedagogikk på alle nivåer, fra barneoppdragelse til læring på universitetet. På grunn av sin vennlighet og behagelige personlighet har han likevel ikke fått så mange uvenner som han kunne fortjene. Bjørgen har opplevd at hans forskningsresultater og ideer om læring har fått gjennomslag i reformer i grunnskolen, den videregående skolen og på universitetet. «Problembasert læring» og «kvalitetsreformen» er helt i tråd med hans syn på læring: Reell læring krever egenaktivitet, ingen annen enn du selv kan gjøre din læring. Bjørgen har kritisert forelesningen som læringsform fordi den passiviserer studentene. Men utallige er de studenter som har valgt å gå videre med psykologistudier mye på grunn av professor Bjørgens innføringsforelesninger. Så sent som i 2003 fikk han psykologistudentenes pris som beste foreleser ved Psykologisk institutt!

Bjørgen er en etterspurt foredragsholder om temaer som vedrører læring i inn og utland. Han har hatt et nært samarbeid med elevorganisasjoner og skolemyndigheter i Norge i flere tiår. I Danmark og Sverige har han vært på foredragsturneer i regi av undervisningsministeriene. Også i andre europeiske land og i USA har han opptrådt med sin lære om læring. På denne måten har Bjørgens ideer blitt spredd og langt på vei blitt allemannseie på kort tid. Utvilsomt har det medført at Bjørgen selv ikke har fått den ære han fortjente for reformer og utviklingstiltak i skoleverket; det er så mange som har trodd det var deres egne ideer uten å være klar over hvor de kom fra.

Bjørgen har alltid vært opptatt av sammenheng mellom læring og livsfaser. I de siste årene har han engasjert seg sterkt i seniorpolitikk, noe som har avstedkommet seminarer og innlegg og kronikker i aviser. Han har kritisert kurs som skal forberede folk til pensjonsalderen og karakterisert dem som «avviklingskurs basert på smålig økonomisk prokuratorvirksomhet».

Nevropsykolog Randi Gimse har vært Ivar Bjørgens livsledsager helt fra deres felles studiedager. Sammen med Randi har han i den senere tid arbeidet med utvikling av metoder for kartlegging av skader etter nakkesleng. De deler også sterke kunstneriske og kulturelle interesser. Deres gjestfrie hjem på Byåsen inneholder en stor og velvalgt samling av nyere norsk malerkunst.

Bjørgen har levd som han har lært. Han er selvstyrt og ukontrollerbar. Ingen som kjenner Ivar verken tror eller håper at det er slutt med utspill fra hans side fordi om han fyller sytti.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 42, nummer 1, 2005, side 59

TEKST

Hilmar Nordvik, Psykologisk institutt, NTNU

Hroar Klempe